

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szöveg egyszerű beiktatása 16, vas-
tagon szedett betűkből 32 fillér. Állás-
keresőkénél 10, ill. 20 fillér. Legkisebb
hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre
küldendő be; lehet 10 filléres levélb-
lyegekben is.

A sátorajauhelyi aut. orth. izr. anya-
hitközség שי"ב מומחה kántormetszői
állásra pályázatot hirdet. Pályázótól
megkívántatik, hogy talmidchóhom jór
somájim merabbim, 40 éven aluli ma-
gyar állampolgár, jó בעיקר וטוב
legyen מורה אומן előnyben. Kel-
lően felszerelt pályázatot június 15-ig
alulírott elnökséghez küldendők. Uti-
költés csak meghívottaknak térítettik
meg. Az aut. orth. izr. hitk. elnöksége.

A sájoszentszéki orth. izr. hitközség-
nél betöltendő kántor-metszői állásra oly
működésben levő 40 éven aluli magyar
állampolgár pályázhatnak, akik a sa-
jchet mímche úmüvhek v'jór somájim
merabbim feltételnek teljesen megfelel-
nek. Javadalmazás megegyezés szerint.
Pályázatok — képzési és működési bi-
zonyítványok másolatával felszerelve —
legkésőbb 1937. június 10-ig (Rajs-chaj-
des Tamüz) alulírott hitközségi elnökhöz
nyújtandók be. Dr. Sichermann Sándor.
hitk. elnök.

A szendrői orth. izr. hitközség pályá-
zatot hirdet metszői állásra. Pályázhat
minden nős, kiscsaládú, lehetőleg 35
éven aluli magyar állampolgár, kinek ki-
fejezetten kellemes hangja van és a s'
chitó-ban nagy gyakorlattal bír, vala-
mint három orth. főrabbitól kabólvál
rendelkezik. Fizetés: megegyezés szerint.
A pályázat benyújtandó, lehetőleg minél
előbb, alulírott hitközség elnökénél. A
megválasztottnak költségeit megtérít-
jük. A pályázó מורה is legyen.
Groszmann Jenő hitk. elnök.

A mezőkövesdi orth. izr. hitközség a
pászkasütési jognak több évre leendő
bérbeadása iránt pályázatot hirdet. A
rendelkezésre álló gépekről és a bérlet
közelebbi feltételeiről a hitközség elnöke
személyesen ad felvilágosítást s az írás-
beli ajánlatok ugyancsak a hitközség el-
nökéhez küldendők legkésőbb f. é. június
hó 15-ig bezárólag.

Ujdonság! SEVILLA BOROTVÁLÓPOR
Tökéletes készítmény! Feltűnő olcsó árban!
BARBIEN VEGYIPAR, Budapest, VI., Király-u. 30. Telefon: 119-564.

Orthodox Izraelita Leányinternátus, Vácon

elemi, polgári és kereskedelmi tanulók részére. Egyedüli az országban. Modern
épületben a legkényesebb igényeket kielégítő higiénikus berendezéssel. Bőséges
ellátás. Családi és vallásnevelés. Egészségügyi és tanulmányi gon-
dos ellenőrzés. Komoly felügyelet. Német társalgás. Szünidőben nyaralás heti
25 pengőért. Prospektust küld:

Hirschfeld Leányinternátus, Vác

Apró hirdetések

TANÍTÓJELŐLT nyárra elmenne gye-
rekekhez. „Héberre is” jelige.

SOPRONBAN orth. kóser penzió a Lő-
verekben: Galagonya köz 5, a Lőver-
uszodától 3 perc. Klein Regina.

BENŐSÜLHET vidéki városba jó üzlet-
be, 30 év körüli szigorúan vallásos, in-
telligens, agilis fiatalember, lehetőleg
volt böcher. „Nagykereskedő” jelige.
RÉGI, jól bevezetett orth. baromfiüzlet
elhalalozás miatt átadó. Érdeklődni
Bernsteinnél, Dob-u. 39.

INTELLIGENS, szép lányomat, kinek
vidéki nagyváros főutcáján jól beveze-
tett rőfös-divatárú üzlete van, férjhez
adnám 40 évnél nem idősebb, szombat-
tartó, intelligens, szakmabeli jó üzlet-
emberhez. „Harmonikus élet” jelige.

RABBIHELYETTES özvegye, 60 éves,
ép, egészséges, ezuton keresi idősebb
férfiak tisztés ismeretségét házasság
céljából. Házvezetőnőnek is ajánlkozik.
Cím válaszlapon a kiadóban.

MÁTRAFÜREDI pensióban orth. sza-
kácson azonnalra felvétetik. Cím ket-
tőslapon a kiadóban.

Jelígés levelek továbbításához 20
filléres bélyeg mellékelendő.

BENŐSÜLHET jó hangú böchür tal-
midchóhom v'jór somájim, nagyobb
hitközségbe. „Kántor-metszőnek kitan-
títjuk” jelige.

FALUSI metsző keres baromfikereskedő-
társat, ki kóser árunk Bécsebe szállít-
tási engedélyével és vevőkörrel rendel-
kezik. Tőke nem szükséges. Jelige: „Jó
baromfividek”.

MÁTRAFÜREDEN folyóvízes szobák-
ban napi 5 P-ért nyaralhat: Mandl
orth. kóser pensióban.

ORTHODOX háztartásba vallásos főzni-
tudó zsidóleány felvétetik. Mária Va-
léria-utca 1. Félemelet 6.

LIBAZSIR, frissen olvasztott, orth.
kóser, 5 kg. dobozban kg-ja 2.40.
Frankó, Kornhauser Adolfnál, Debre-
cen, Simonffy-u. 1.

LAKODALMAKAT, banketteket a leg-
szébb kivitelben, legolcsóbban szervi-
roz, ujonnan elegánsan berendezett
százterítékes helyiségében: Klein orth.
kóser étterme, Debrecen, Piac-u. 66.

WEISZMANN Gizella nőruhaszalonját
Váci-utca 9. III. e. 5 alá helyezte át.
Ugyanott tanuló és kézilányok felvé-
tetnek

IDŐSEBB úr háztartásába németül be-
szelő vallásos zsidónő kerestetik. Cím:
Izabella-utca 85. I. 10.

ZUGLIGETBEN modern villában auto-
busz- és villamos közelében, pensió-
szerű orthodox ellátást vagy házon-
kívüli kosztot adok. Schiffer Izidor,
Árnyas-út 10 Telefon: 164-838.

FESTÉK, háztartási cikkek, szappan
beeresztő, stb. illatszerek, tűzifa, szén,
legolcsóbban. Kívánatra házhoz szállít-
va. Friedmann festékkereskedő VI.
Kazár-u. 2. Telefon: 1-269-23. (Szom-
baton zárva.)

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfeül soronkint 1 P)
Stark Frida Zemplénagárd, Kantner
Bernát Ilk, jegyesek.

Frank Abraham Bpest, eljegyezte
Márkus Kornéllát Miskolcraól.

Orenstein Ilonka Hajdubagos, Katzen-
der Mihály Váncsod jegyesek. (M.ké.h.)
Weisz Sárika Miskolcon házasságát
kötött Haas Ferencel Püspökladányból.
Spitz Fannyt Spitz Salamon leányát
Beregszász, eljegyezte Weinberger Armin
Oradea (Nagyvárad).

Ifj. Goldschmied Józsefnek (Sárvár)
Breuer Évivel (Pápa) való eljegyzésé-
hez, valamint Hoffmann Sándornak
(Sárvár) Schlesinger Szerénnel (Sár-
vár-Paks) való eljegyzéséhez szívél-
yen gratulál: Tiferesz Bachurim Sárvár.

Fonföder Nathan békéscsabai hitk. el-
nök imponáns keretben ünnepelte Oszkár
fia barmiczvóját. Az ifjú a kitünően
előadott charifűsz- és Magidűsz-drósjá-
val magával ragadta az egész megjelent
hitközséget, mely mind az ifjút, mind az
örömszüloket meleg ovációban részesítte.
Ezután Tigermann főrabbi megkapó
beszédben méltatta az ünnep jelentőségét.

Menyasszonyi ajándékok, óra és ék-
szerárak legmegbízhatóbb vétel és el-
adási forrása GESTETNER IMRE,
Ujpest, Király-u. 47. Budapesti telefon
2-945-60. Ékszerőzsdetog.

NAGYMAROSON

Meinzi-u. 8, a vasút és hajóállomások
közeliében megnyílt

ÖZV. STERN SALAMONNÉ (R. SLOJME
ELIMELECH ÖZVEGYE) ORTH. KÓSER
ÉTTERME ÉS PENZIÓJA

Elsőrendű házikoszt, pontos kiszol-
gálás, mérsékelt árakkal.
Referencia a bpesti orth. rabbiság
és a Zsidó Ujság szerkesztőségére.

Felélő szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ
Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.

אללגעמינע יידישע צייטונג

כ"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót זצ"לSzerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.Szerkeszti:
Groszberg JenőTörténelmi pillanatok légkörében
a száznegyvenéves Orczy-templom bucsuztatóján

„Moajn atto hojiszó lóni
b'dajr vodajr — menedékünk
voltál nemzedékről-nemze-
dékre”. (T'hilim 90. 1.)

A Zsoltáros e szavai a talmudi bölcsek
értelmezése szerint azt jelentik: Az egy-
mást követő nemzedékek viharában, Iz-
ráel menedéke csak a templom és a tan-
ház. („Ilü bóté k'nészijajsz üvöté midró-
sajsz”) Ilyen értelemben nemzedékeken
át menedéke és erőssége volt a pesti hit-
hő zsidóságnak az a templom, az a tan-
ház, amely abban a teremben alakult ki,
amelyt 1796-ban báró Orczy bérbeadott
a Pesten letelepedett zsidóságnak val-
lási célokra. Nemzedékről-nemzedékre itt
talált erősséget, támaszt a zsidóság, ez a
hely közel öt emberöltőn át az imának,
az áhitat mélységének, a Tóra tanulása-
nak volt szentelve. Ahogy Divré Hajo-
nim-ban (29) el van mondva a szentély-
ről: „V'chol hakohol mistachvim v'hasir
m'sajrér — az egész gyülekezet meghaj-
lott, mikor az ének felhangzott”, úgy
volt nemzedékeken át ebben a szentély-
ben: a v'filló, a Tóra szent dallamaira
az ájtatos közönség alázattal borult le
az Örökkévaló előtt. Ezen másfél század
alatt történelmi idők viharai ostromolták
a zsidóságot, de a ház dacolt a viharok-
kal. S most elérkezett elmulásának ideje.
„Jivódá k'mévi v'móló biszvoch écz kar-
dümajsz” (T'hilim 74) úgy érezzük, mint
amikor a fák ágaira fejsze lendül, a fa-
ragványokat már összetörték a kalapá-
csok s a pörölyök.

Lerombolják a házat, búcsúzott a köz-
ség. És megvalósult ímént más értele-
ben is a fentebb említett ige: „Az egész
gyülekezet meghajlik, amikor az ének
szava hangzik”. Ima és szónoklat fel-
hangzik, az emberek meghajolnak, köny-
nyek gyűlnek a szemekbe, az elmulás fa-
kasztotta melancholia egyesül a remény-
nyel és felszáll a fohász: Jehi Hasém
Elajkénü imónü kaaser hójó im avajszé-
nü ... — legyen az Örökkévaló velünk,

ahogy volt elődeinkkel, ne hagyjon el
minket és ne taszítson el magától, hogy
irányítsa felé szívünket”. Ezt érzi a
templomban összesereglett ájtatos közö-
ség; az öregek, a férfiak, a gyermekek,
mindannyian átérzik, hogy az örök mu-
landóság közepette van valami ami örök:
I'ten kegyelme, a Tóra fénye, amely élet-
ben tartja az egymást követő nemzedé-
keket.

Amint mult számunkban jeleztük, jú-
nius 1-én kedden délután 6 órakor búcsú-
ítentiszteletré gyülekezett a budapesti
orthodoxia a lebontásra ítélt Orczy-ház
templomában amely a Kazinczy-templom
felépítéséig a hitközség főtemploma volt
és 16 esztendeje a sasz-chevra templomá-
ul és tanházául szolgált. A templom bú-
csuztatásának eme történelmi pillanatában
már a külső kép is megindító. Halk kopá-
pácsolás hallatszik, a templom felett
munkások dolgoznak, bontják a háztetőt,
A női karzaton, egymásra dobáltan he-
vernek székek, imaállványok, gerendák,
a „gitter” már teljesen le van bontva.
Már napokkal előbb átvitték a sasz-chev-
ra új templomhelyiségébe a nagy, impo-
záns orajn hakajdest, melynek kopár he-
lye 3 porajchesszel van — nem teljesen
— elfedve; előtte egy egész kis pót-frigylá-
da ... Mély megindultság vesz erőt a
lelkeken ...

Este 7 óra. A templom zsúfolásig
megtelt hívőkkel, az emeleti női karzat
jobb szárnyán hölgyek, bal szárnyán
férfiak szoronganak; itt helyezkedett el
a főkántor ennekara is. Az orajn hakaj-
des helye előtt zöld asztal, körülötte az
előjáróság tagjai foglalnak helyet.
Sussmann, Steif, Grosz hitk. rabbikkal,
a hitközség és a saszchevra vezetőségé-
vel, valamint a templomegyesületek rab-
bijaival és előjáróival az élén: megje-
lent a budapesti orthodoxia színe-java.
Ott láttuk Horovitz Jenő jeruzsálemi
rabbit is. A hitközségnek gyűlésre egy-

behívott 150 tagu képviselőtestülete tel-
jes számban megjelent. A zöld asztalnál
pár szóval vezeti be a történelmi aktust
óbudai Freudiger Abraham elnök.

— Mélyen tisztelt Képviselőtestület,
igen tisztelt Szent Gyülekezet! — kezdi
elérzékenyülten. Előljáróságunk egybe-
hívta önöket, hogy ebben a történelmi
pillanatban, amikor száznegyven éve
fennálló templomunkat kényszer követ-
keztében becsukjuk, jelen legyenek. Csak
azt akarom mondani, hogy most csupán
az ajtókat zárjuk be, de a szellemet,
amely száznegyven esztendőn keresztül
itt élt, magunkkal visszük. És a mi hit-
községünk I'ten segítségével ebben a
szellemben mindenkoron fenn fog állni,
ad bíasz hajajél ...

Elnök ezután elhagyja helyét, a szó-
székre lép, ahol 40 percig tartó hatal-
mas, talmudi és midrasi citátumokkal
telítődött beszédében lepergettette a
pesti zsidóság és az Orczy-templom más-
fél százados történetét. A nagy beszéd
vázlatát a következőkben adjuk:

Freudiger Abraham:

Mélyen tisztelt Hitközségi Gyülekezet!
Majráj v'rabajszej! Búcsúzni jöttünk et-
től a helytől, amelyet elődeink 140 évvel
előtt megszereztek, hogy hajléka legyen
az igazi tórai vallásosságnak. A bontó
csákányok már lerombolták köröskörül
a falakat, nemsokára ezek a falak is ál-
dozatul esnek és mi úgy érezzük, hogy
megvalósul a prófétai szó: „even mikir
tiz'ok — a falakból a kő zokog” és szí-
vünk sajnása kiséri az összeomlás szo-
morú hangját ... Hisz ez a hely 140 év
óta: „mikdos m'ot — kicsiny szentély”
volt, ahonnan „el nem mozdult az i'teni
dicsőség”, az Orczy-templom volt köz-
pontja az utolsó évtizedek vallási életé-
nek, itt imádkoztak, itt tanultak Tórát
százszázok. És a Mindenható segítségével
reméljük, hogy a fővárosi orthodoxiába
innen kiáradt szent szellem (k'duso ri-

sajno), éreztetni fogja hatását a jelenben (*kidsa l'saatah*), de megmarad a jövő generációk számára is (*kidsah l'osid l'ovaj*)! Mi, öregek, pedig mélabuval gondolunk arra, hogy elődeink itt öntötték ki szíveik áhitatát és imádkoztak a mi egészségünkért és jólétünkért „kiáltottak az Örökkévalóhoz s Ő meg-

Történelmi visszapillantás

(Freudiger-beszéd folytatása)

Elérkezve ennek a templom történetének zárókövéhez, vessünk egy pillantást a multakra. Hosszú évszázadokon át Pest szabad királyi városa nem türte területén a zsidókat. Ezzel ellentétben a katonai kincstár és az obudai főuri birtokok engedélyt adtak a zsidóknak területükön a letelepedésre. A XVIII. század 60-as éveiben egyes zsidó kereskedők Pesten bonyolították le üzleteiket és ezért egyesek engedélyt kapnak a letelepedésre. Ezek a „commoráns” zsidók, amíg a „toleráltak” csak átmenetileg tartózkodhattak Pesten. A letelepedett, vásárra jövő zsidók részére vendéglőt nyitottak, amely az obudai főrabbi a hirveves *Maharam Münz* felügyelete alatt állott. 1767-ben Pest 114 zsidó lelket számlált, akkor ide költözködik a híres *R. Wolf Boskovitz*, amire a pesti zsidók átadják neki a kaszrusz felügyeletet, majd megválasztják rabbinak, ami bizonyos összeütöközést váltott ki, aminek következtében a pesti zsidóság önálló közösség alakult. És amidőn 1783-ban *II. József* megadta a zsidóknak a Pesten való korlátlan letelepedés jogát, ettől kezdve erőteljesen szaporodott a pesti zsidóság, erős lendületet adva szeretett fővárosunk kereskedelmi és ipari felvirágoztatásának. 1799-ben megválasztja a község *R. Jiszroél Wahrmannt* főrabbijává, de már előzőleg, 1796. április 15-én, tehát 141 évvel ezelőtt, a báró *Orczy-családtól* templomi cédra bérbeveszik az *Orczy-ház* első emeletének egy részét. *R. Jiszroél Wahrmannt* mellett két kiváló dájon: *R. Simajn Kromenau* (Oppenheimer), aki 100 éves kort ért el és 50 évig volt dájon, több széfer szerzője, továbbá *R. Ezriél Brill* intézték a vallás ügyeit. 1830-ban megnagyítják a helyiséget, berendezik a női erkélyt. A templom a tradicionális vallásosságunk központja lesz a 30-as és 40-es években, amikor Pesten is kezdődtek reform-törékvések megnyilatkozni. Az 50-es években a hitközségnek hitszónoka *dr. Meisels* kötelezte, hogy az *Orczy-*

mentette őket bajaikból” és itt töltöttük első ifjúságunkat, itt nyertük az első vallásos benyomásokat. Különös fájdalommal tölt el engemet a templom megszűnése, itt ájtatoskodtam kora ifjúságomtól kezdve; itt tartotta 80 évvel ezelőtt boldogult Apám első nyilvános charifusz-magidusz drósóját...

templomban műsor-drósókat tartson. 1859-ben megnyitott a Dohány utcai templom, később a hitközség a vallások számára a Rombach-utcai külön templomot építtetett, ahová 1872-ben vonultak be. Ez már az orthodoxneológ szakadás után volt. Az intrazingensebbek — 96 család — kiléptek, megalapították az orthodox hitközséget s nem akarták a Rombach templomot használni, mivel azt szombaton is építették; de az *Orczy-templom* 4000 forintnyi évi bérét fizetni képtelenek voltak. Ezeknek átmenetileg nagyapám *R. Lévi Lindenbaum* a Laudon-utcai házában templomhelyiséget állított rendelkezésre, majd a hívek szaporodása folytán 1873-ban a Könyök-u. (mai Révay-u.) 18. alatt templomot és iskolát berendeztek. A templomot a nagyevű *R. Hilel Koloméer* avatta fel, aki még 3 ízben tartott ott drósót. 1875-ben végre sikerült megállapodni az *Orczy-családdal* és *Rajs Chajdes Szivon* napján az orthodoxia újból bevonult a 3 évig elhagyatott *Orczy-templomba*, ahol *R. Dovid Schik* tokaji rabbi tartotta az avatóbeszédet és *R. Borüch Schorr* pedig mint chazon működött. A hitközség első dájonja: *R. Avroham Eliezer Eckstein* naponként sürt adott elő, mellette a kiváló tudósok: *R. Majrem Trebitsch*, *R. Majse Freudiger*, *R. Samson Salzer*, *R. Simajn Löffler*, *R. Aron*

מודעה! נמצאים אצ"י במקח השנה ספרי דבי רב נאון ישראל והדרו הי"ג הרב הנאון צדיק תמים וכו' מוהרי"ר שמעון נריןפעלד ז"ל האב"ד ורי"מ דיק"ק סעמיהאל יצ"ו עם הגהותיו כתב יד קדשו ובחתימת ידו בראשי הספרים ואלו הן: שיע או"ח ב' כינים לבוב באלאבאן עם ביאור הגר"א וכל המפרשים במעמד טוב, וכן שיע יוד"ה תומים, סמ"ג עם ברית משה וכו' והנני מוכרם גם למקומות וכל הקודם וכה בה"ק וכ"כ נמצאים אצלי ספרים עתיקים במקח השנה. חיים יהואל מיכל וויינבערגער

Weinberger M., Budapest, Rombach-u. 5. I. 13.

Weisz, stb. fejlesztették a hitközség szellemi életét, amelynek első nagy megnyilatkozása volt, hogy 1879-ben *R. Chájim Szajfer* lett a hitközség főrabija. *R. Chájim* a meg nem alkuvó vallásosságot képviselte és megszilárdította hitközségében a régi tradicionális zsidó szellemet. Működése sajnos csak 7 évig tartott. 1890-ben a mi nagy Mesterünk *R. Koppel Reich* lett a főrabbi, aki ebben a szellemben tovább működött, kiépítette a hitközségnek intézményeit, létesítette a „Tórasz Emesz” iskolát és a saszevrát. És amikor az új templomunk felépült, a régi templomot a Sasz-chevra rendelkezésére bocsájtottuk. Hitközségünk történetének felemelő fejezete záródik a templom megszűnésével.

A Talmud Taanis-ban elmondja az első templom rombadőléséről a következő:

— *Összegyülekeztek a szolgálattelvő fiatal kohániták, kezükben a templomnak kulcsaival, felmentek a Szentély tetőzétére és felfelé tekintve mondták: „Világ Ura, nem tartottál méltónak minket, hogy hűséges sáfárjaid legyünk, fogadd tehát a kulcsokat vissza” és ég felé dobták azokat...*

Hitközségünk ezen első szentélyének lerombolásánál mi is ilyen érzésekkel állunk itt, de nem dobjuk el a kulcsokat, hanem úgy érezzük, hogy tovább kell haladnunk azon az úton, amelyet a most megszűnt templom helyiségében egykor ragyogó és működő elődeink: *R. Jiszroél Wahrmannt*, egy *R. Chájim Szajfer*, egy *R. Koppel Reich* mutattak nekünk. A Sülchon Orüch Ajrach Chájim 262 §-ban előirátott a saboszi gyertyák meggyújtásánál, hogy oltás el azokat és gyujtsák meg újból, mert így jobban égnek. „*Küni ajri, ki vó ajrech!*” Most eloltjuk a gyertyákat, hogy újra és még erősebb lángban fellohogtassuk a Tóra fényét. Ebből a szentélyből átvonulunk az újonnan berendezett szentélybe és úgy érezzük, hogy alkalmazható reánk bölseink szava: „*Hajucze mibész haknesesz v'necimesz l'bész hamidros... zajche umkabél pné s'chino*”... — aki egyik szentélyből a másikba vonul, olyan, mintha Isten dicsőségét fogadhatná, mert így van írva: „*Jélechü méchájil el chájil*... — vonulnak egyik derekasságból a másikba és megjelenik az Örökkévaló Ciónban”.

A mennyei dicsőség szelleme és áldása kíséreljen bennünket az új szentélybe!

Klein Márkus:

Ezután *Klein Márkus* saszevra elnök rövid, de markáns és megindító szavakkal búcsúztatta a templomot. A búcsúzás e pillanatában — ugymond — öregek s fiatalok gyűltek itt egybe. S megismétlődik az a jelenet, amely *Ezro* könyvében (3. fej.) van elmondva a második Szentély felépítésénél: „*Vrabbim méhachajánim... v'rosé ovajsz hazkénim aser róü esz habájisz horisajn... bajchim b'kajl gódajl v'rabbim biszriü b'szimchó l'hórim kajl* — a nép idősebb része, amely látta még az első dicsőséges Szentélyt, sírva fakadt, a fiatalabb nemzedék kürtölve ujjongott” „*V'en hoom makirim*

Sussmann rabbi záróbeszéde

Közben már-már esteledni kezdett és a közönség *minchót* imádkozott, mely áhitattal. Az előimádkozást *Bernáth Sámuel* kántor végezte. Ima után lépett a szószékre *Sussmann Viktor* rabbi. Ime e magasbaszárnyaló búcsúztató kivonata:

ויצא כבוד ד' מעל מסתן הבית ויעמוד

„Kivonult I'ten dicsősége a Ház küszöbéről...” (Jechezkel.) A chorbánál búcsúzott a *Sechina* a Szentélytől. Igen nehezett ment ez a búcsúzás. A Midras az idézett bibliai szót kimélyíti a következő hasonlattal:

משל למלך שיצא מפלמן שלו והיו מנשק כנחלים... כך היה השכינה מנשק כנחלים ומנשק בעמודים וכונה ואומרת הוי שלום מקדשי

„Egy király búcsúzott az ő palotájától és meghatottságában csókolgatta a falakat és ölelte az oszlopokat és monda, óh, búcsúzott tőled, házam. Hasonlóképpen a *Sechina* csókolgatta a falakat, ölelte az oszlopokat és sírva búcsúzott: óh, Szentélyem...”

Ahíváj *v'rabaajszej!* Kimondhatatlan fájdalomérzet tölti el egész valomat ebben a szent pillanatban, amidőn búcsúzik ettől a Szentélytől, amely most már porokban fog heverni. Romboló eszközök dulják fel a Szentélyt és eszünkbe jut, amit a bölcs mondának:

— *A beszhamikdos pusztulása után szólt I'ten az angyalokhoz, gyerünk, nézzük meg, mi történt Házamban. Amint látta a pusztulást, zokogott és azt mondta: hol vagytok, én papjaim, hol vagytok, én barátaim, hol vagytok fiaim?*

Visszagondolunk mélabuval, reszkető lélekkel, a mi *főpapjainkra*: a nagy mesterekre, akik vezették ezt a közösséget és közülük megemlékezem a Rebberől: *Rabbi Koppel Reich*ről, aki 23 esztendőn át működött ebben a templomban. Visszagondolunk *barátainkra*: azokra a világi férfiakra, akik önzetlenséggel szolgálták közösségünket. Megemlékezem *fiaimról*: tanítványaimról, akik-

Ukajl v'ruasz haszimchó Ukajl b'chi hoom. — és a kürtölés örömszimfóniája elhallkult a bánatosok hangjában”. Bár mindenkit érzékenyen érint a búcsú, I'tennek eme patinás hajlékától, de aki nem ismerte dicsó multját az mégis örül, hiszen már 24 éve fennáll a hitközség második szentélye, a *Kazinczy-templom*. Azonban az „öregeket” — akiknek ezen első szentélyhez fűződő tradíciók még élénken vibrálnak emlékezetükben — mély fájdalom tölti el e szent falak lebontásának láttára. Mégis, megnyugtathat bennünket a tudat, hogy mi csak a falakat hagyjuk itt, de a Tórárt magunkkal vesszük és tovább miveljük új hajlékunkban...

Maariv-ima

Sussmann rabbi szívhez szóló búcsúztatója könnyeket csalt ki a hívők szeméből. Valóságos jómim najroim-i áhitat vett azután erőt a közönségen a maariv-ima alkalmával, mely az utolsó ima volt ebben a templomban. Az imát *Preis* főkántor intonálta teljes énekkel, mely az immár nyitott karzaton foglalt helyet.

Átvonulás az új saszevrába

Ezután következett az ünnepség legmegindítóbb mozzanata: a tényleges búcsú. A saszevra 15 Széfer Tajróját kézzel-kézre adva búcsúzott a közönség az *Orczy-templomtól*. Ekkor már esti 9 óra felé járt az idő. A Király-utca feketélt a hívők tömegétől, akik itt is a Széfereket egyik a másiknak átadva haladtak az új helyiségre, ahol a saszevra-élet másnap reggel megindult.

Ötvenezer dollár a lengyel pogromok áldozatainak. New-Yorkból kábelzik: Az *American Joint Distribution Committee* Varsóban tartózkodó igazgatóinak *dr. Bernhard Kahn* és *Dávid J. Schweitzernek* a pogromok által szenvedő városok zsidó lakossága helyzetéről küldött távirati jelentései alapján a *Joint* elhatározta, hogy az áldozatokat 50.000 dollár elsősegélyben részesíti. (Ide iktatjuk fenntartással azt a jelentését a *Joint*-nak, miszerint az 1937. év első felére 1.145.000 dollár segély van előirányozva az európai zsidó rászorultak számára.)

x *Tavaszi felöltők öltönyök, késszen és méret után, legolcsóbb árban, saattéz-mentesen: Deutsch Mór és Fiainál, Károly-körút 28.*

STRENG כשר WILLEN-PENSION KREUZBERG BREITENSTEIN am SEMMERING, Seehöhe 1050 M. Telefon: 11 Leitung: FRAU LOLA SCHIFF, WIEN II. KRUMBAUM G. 1., Tür 20. Telefon: A 44-4-62. Auf Wunsch Prospekt.

Első forrásból vásároljon ezüst tórafelszerelést, gyertyatartót, arany, ezüst és brilliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó
ékszerésznél

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, Király-u. 21. Telefon: 1-381-10

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben.
Keksz, levestészták és ostyaárak. Diabetikusok részére „levegő” kenyér Elsőrendű dessert és különlegességek

WEISZ MÓR

orthodox kóser keksz, kétszersült, és süteménygyára, Budapest, VII., Dob-utca 22. Telefon: 1-428-65

Búcsúzom az Orczy-háztól

Irta: Löffler Henrik, a bpesti orth. hitközség főtitkára.

I.

A Orczy-ház végnapjait éli. Sorsa ugyanaz, mint minden más — műemléki rangra nem emelt — elavult régi épületé. A bérloknek szabályszerűen felmondanak és mihelyt a felmondási idő lete, egyik kora-reggeli órában megjelenik a hivatásos pallér csákkánnyal, kapával és ásóval felszerelt munkahadával és kezdetét veszi a bontás irgalmatlan aktsa: lefejtik az évszázados, minden vihar ellen dacoló mázsás köveket és téglákat.

Bontják az Orczy-házat. Pár hét múlva teljesen eltűnik a föld színéről ez a ház, mely régi feljegyzések szerint állítólag még 1713-ban épült fel és amely egyik részében 1796. óta magában foglalja Pest egyik legrégibb, berendezett állandó zsidó templomát, eltűnik, hogy modern épülettömbnek adjon helyet. Bánatosnak hat ez különösen azokra a pesti hittestvérekre, akik a régi zsidó Pestet ismerik. Hisz majdnem minden pesti zsidót szoros emlék fűz ezen templomhoz, mert annak idején az Orczy-ház a pesti zsidó élet központja volt.

Bar-miczvó-ünnepély, nősülés, férjhezmenés, mindennapi-, szombati- és ünnepi templombajlás, nagynevű rabbik remek szónoklatai, mindez az Orczy-ház falain belül bonyolódott le. Sok-sok generáció az Orczy-templomban szerezte meg azt a szellemi utaválót, az u. n. „*chükké chajim*”-ot, amelyet magával vitt az életbe, amelynek hasznát látta nemcsak a vallási, hanem a társadalmi életben is.

En is azok közé tartozom, akik az Orczy-templom fénykorát láttam és az Orczy-ház elmúlásán elszomorkodom. Gyermekkoromat és férfikorom egy részét az Orczy-ház légkörében töltöttem. Az ott szerzett benyomások és tapasztal-

atok mélyen bevésődtek az emlékezetembe. Nemcsak azok, amelyek személyemet illetik, hanem főleg azok, amelyek az orthodox zsidóság fejlődésének és térfoglalásának szempontjából említésre méltóak.

Az Orczy-házból indult ki az a szellem, mely az egész magyarországi orthodoxiát tartalommal teltette és amely azután függetlenségének kivívásánál a reáknyszerített vallási harcban ellenállásra készítette.

A pesti zsidóság történelmi multjának részletes leírása túlhaladna egy újságcikk keretét és ezért ebből az alkalomból csakis azokat a kapcsolatokat akarom kiemelni, amelyek a budapesti orthodox hitközséget az Orczy-ház templomához fűzik. (Folyt. köv.)

Nem-zsidó, mint zsargon szakértő

A budapesti törvényszék előtt a multkor becsületsértési pert tárgyaltak, mert az egyik fél azzal sértette meg a másikat, hogy azt mondotta neki: *mószerer*. Felmerült a kérdés, hogy mennyiben sértő ez a kijelentés. Mint jiddis szakértőnek jelentkezett egy keresztény ügyvéd, aki Máramaros megyéből jött Budapestre és aki saját bevallása szerint kitűnően érti a zsidó nyelvet, habár — ki-mondottan jobboldali világnézetű. Az illető azután megmagyarázta a törvényszéknek, hogy ez a szó tulajdonképpen befekettést, bekenést jelent.

Ez a „magyarázat” azonban azt bizonyítja, hogy a zsidóságot, amelyeket az alvilágban, a zsidó társadalmon kívül élők, használnak leginkább, tulajdonképpen nem lehet megérteni a héber nyelv bizonyos méretű ismerete

Nagymaroson

HIRSCHFELD-FÉLE ORTH. KÓSER PENZIÓ, ÉTKEZDE ÉS KÁVÉZÓ MEGNYILT: CSILLAG-U. 1., közvetlenül a vasútállomás mellett. Ujjonnan átalakítva. — Két-három fiú nyaraltatását szigorú felügyelettel és hébertanítással vállalom.

Pontos kiszolgálás.
Olcsó menürendszer.

nélkül. Köztudomású, hogy az alvilág egy rétege olyan szavakat használ, amelyekkel titkosan meg akarják értetni egymást. Hogy éppen zsidó szavakat használnak, ez arra vezethető vissza, hogy a köznépi és a hivatalos személyek ezeket a szavakat bizonyára nem értik. Épp így magyarázható az a különös körülmény, hogy Spanyolországban ezt a titkos nyelvet úgy nevezik „germania”, azaz német, mert ezt a nyelvet ott a köznépi és az emberek legnagyobb része nem igen érti. Ha az illető szakértő tudott volna kicsit héberül, megállapította volna, hogy a *mószerer* szó azt jelenti: „átadni”, azaz a bíróságnak beadni, árulkodni.

Egy kis héber tudással meglehetősen alaptani, hogy ez a réteg derűteltető módon alakítja a fogalmakat. Így például ki hinné azt, hogy a gyakran használt „guba” (pénz) szó összefügg a közismert „gabe” szóval amennyiben az utóbbinak eredeti hivatása a jótékonyági pénz beszedése volt (gabej=gajve=beinkaszszálni) és ebből az alvilág akasztófahumora a „guba” szót képezte, azt: amit belehet szedni, azaz a pénzt. Tekintettel arra, hogy ennek az alvilágnak más foglalkozása nincs, mint a büntető törvénykönyvvel való összeütköző cselekedetek végzése, azért a lopást, csalást úgy nevezik: „melózni”, ami világosan összefügg a munkát jelentő *m'loché* héber szóval; ez az ő „munkálkodásuk.” Ha munka nem sikerül, az illető rajtaveszt, akkor ezt a nevet kapja: „*am hoórec*”. Hogy miért, ezt nem kell magyarázni, ezt tudja minden *am-hoórec*... Ellenben, ha valami sikerült, akkor megkapja ezt a kitüntető nevet: „*baaldóver*” azaz, *ember a talpán*. Ennek a szónak különben is sajátos zamatja van a külvilág stílusában. Közismert az anekdóta, amikor két magyar képviselő azt kérdezte Wahrmann Mór képviselőtől, hogy ki az a „*baal-dóver*”, azt felelte: „*az, aki nem olyan mint ti ketten*”... Ha nem sikerült a büntetett, bekövetkezik a „*kameszn*”, ami közismert talmudi szó (*k'masz*) és büntetést jelent.

Ők azt a nyelvet úgy nevezik „*chócher loschen*”, azaz, az okosak nyelve, de ez az okosság emlékeztet a próféta azon szavára: „*Bölcsök ők a rosszra és jót tenni nem tudnak.*”

Mi ujság Beregszászon?

Kassáról jelenti tudósítónk: Méltó fel-tünést kellett a beregszászi járási hivatal intézkedése, mely szerint az ottani orth. hitközség a kebeléből 1932-ben kilépettektől — akik tudvalevőleg u. n. „kongresszusi” chószi-hitközséget alakítottak — öt évre visszamenőleg behajthat kultuszadót és gabellát.

Tudni kell, hogy az új hitközség alapszabályait a hatóságok annakidején jóváhagyták, ennek ellenére az anyahitközség továbbra követelte a kultuszadót. A kivetés ellen az új hitközség panaszszal élt a beregszászi járási hivatalnál, mely helyt adott a panasznak, de fellebbezés folytán az ungvári országos hivatal az anyahitközség követelését jogosnak ismerte el. Erre a kilépettek appelláltak a közigazgatási bírósághoz, mely csupán annyiban döntött, hogy a *kilépés jogosságának elbírálása, felekezeti választott bíróság hatáskörébe tartozik*; az anyahitközség adókövetési jogáról azonban sem pro, sem kontra nem intézkedett, úgyhogy az anyahitközség arra az álláspontra helyezkedett, hogy amíg a

kilépés jogossága megállapítást nem nyert, addig nyugodtan behajthatja az adókat. A kilépettek természetesen sürgették a választott bíróság kiküldését, de az anyahitközség — amint a Zsidó Ujság, annakidején megírta — az ungvári Irodához nem csatlakozván és így az Iroda felszólítása dacára, nem volt hajlandó beszédin elé állani, hanem újból szorgalmazta a járulékok behajtásának elrendelését, amire a város közigazgatási végrehajtási ügyosztálya most hozzálatott a foglalásokhoz.

A százezrekre rugó kultuszadók végrehajtása érthető izgalmat váltott ki az új hitközség tagjai sorában, akik az országos hivataltól küldöttségileg felekezeti választott bíróság kiküldésének elrendelését kérik, valamint azt, hogy ezen bíróság döntéséig az adók behajtása felfüggesztessék.

Az ügy fejleményei iránt általános érdeklődés nyilvánul meg. Egyesek a két hitközség között létrejövő egyesülési kompromisszum lehetőségéről is beszélnek, amit fenntartással közölök. B. S.

Megnyiták a

Balatonnál

SIOFOK
KESZTHELY
BALATONLELLE
BALATONALMADI
BALATONSZEMES

MEINL GYULA

idényfiókia

Radzivil herceget, hogy a házi zsidaja segítségével jutott a trónra.

De mi volt a hercegnek Saulhoz való barátságának az oka? A legenda szerint Saul fia volt Pádua híres rabbijának: R. Smüel Jehüd Katzenellenbogennek. Apja a briszkai jesivába küldte. Közben az történt, hogy Radzivil herceg rangrejtve Páduba érkezett s nem volt pénze a továbbutazásra. Erre R. Smüel Jehüd segített rajta, kölcsönt nyújtott neki és amikor a herceg megkérdezte, hogy hogyan adhatja vissza, azt felelte:

— Azzal, hogy igazságosan bánik majd a zsidókkal, a pénzt pedig Briszkben tanuló fiainak vissza adhatja.

A herceg hazaérve, nagy kegyébe fogadta Sault, ő lett a hitközség elnöke. Az történeti tény, hogy neve, mint a zsidóság védője többször fordult elő. Így például 1593-ban a breszti „sztarosta” ellen, felfolyamodott Zsigmond királyhoz, azért mert megsértette a zsidó autonómiát és önkényileg ítélkezik zsidó ügyekben. A király a zsidóknak adott igazat és a sztarostát arra utasította, hogy a zsidók jogait tartsa tiszteltben. Ez az adat azért nyer időszerűséget, mert a mostani pogromban éppen a

„Hercegségedet találták a rendek méltónak vezetőül, legyen tehát Ön a király.” Erre azután megegyeztek a herceg személyében. Amikor Radzivil herceg szemrehányást tett Saulnak, hogy miért nem öneki ajánlta a koronát, azt felelte: — Kétes fénybe vonta volna az egész eljárását. Ugyanis azzal vádolták volna

A breszti pogromhoz

A rettenetes pogrom, amely Breszlitovszk lengyelországi város zsidó lakosságát teljesen tönkretette, és amely megrázta az egész zsidóság lelkiületét, feldízi ennek a városkának nagy szerepét a litvániai zsidóság szellemi életében. Tudvalevő, hogy a XVI. században a lengyel és a litvániai zsidóság talmudtudományára a legcsodálatosabb klasszicitásban bontakozott ki, mindenütt nagy jesivák nyíltak, kitűnő mesterekkel és e nagyszerű szellemmel teltett korszakban is kiváló helyet foglal el Breszlitovszk, vagy ahogy akkor hívták: *Briszk d'Lita* (Litvániai Briszk). Így például a híres *Maharsal* egyideig a hitközség jesivavezetője volt. Azokról a nagy szellemekről, akik itt működtek, részletesebben lehet olvasni *Dembitzer* hírneves krakkói dájon *Klász Jajfi* művében. Külső helyzetük — ellenében belső szellemi gazdagságokkal — igen viszontagságos volt. A XIV. és XV. században gyakran kiűzték őket. Amikor *Báthory István* erdélyi fejedelem lett Lengyelország királya, helyreállította a rendet, a zsidók helyzete is megszilárdult. Az ő halála után 1586-ban interregnum volt, a lengyel rendek nem bírtak megegyezni a jövődi király személyében. És ekkor valami történt, ami a zsidó krónikákban (*G'dillasz Soull*) részletesen el van mondva. A lengyel királyválasztó rendek legkiválóbbja, *Radzivil* herceg azt mondta:

Nyaraljon Jugoszláviában

ROGASKA SLATINA
(Rohitsch Sauerbrunn),
BLED (Veldes),
DUBROVNIK (Raguza),
CRIKVENICA
fürdőhelyeken.

ORTH. KÓSER KONYHA

Részletes felvilágosítás:

JUGOMART

Budapest, V., Dorottya-u. 6.
Telefon: 183—216.

Dr. Frenkel Bernát vallásánár Zsidó nevelőintézete

XIV. Szabó József-u. 14. Telefon: 1:354-71.

INTERNÁTUS a városligeti villanegyedben, kertes villában, minden iskolatípus közelében, fiúknak és leányoknak.

LEÁNYTOVÁBBKÉPZŐ. 14 évesnél idősebbeknek közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

NEUVIRTH TESTVÉREK ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZEK

Budapest, Király utca 28.

Telefon 12-01-46

Brillians, ékszerek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, serlegek, *tőrafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek. — Saját műhely. — Brillians, arany és ezüst beváltás.

Szombat- és ünnepnap zárva.

Tomché Jesivósz Sabosz felajánlások Bpsten

I.

Kazinczy-utcai főtemplom: Sussmann Viktor rabbi 10, Steif Jonathan rabbi 4, Sussmann Adolf 36, Löwinger Sándor 25, Spitz Hermann, Schächter Armin 20—20, Reitmann Manó, Schlesinger Adolf, Stern Eliás 18—18, Csillag Ignác, Fischmann Salamon, dr. Friedmann Izidor, Mandl Imre, Glück Mór, Goldklang Jakab, Grosz Vilmos, Grüssgott Zsigmond, Sputz Sándor, Stern József 10-10, Gelber Lázár, Rothbach N. 6—6, Braun Zsigmond, Csillag Jakab, Ernst N., Federer Ferenc, Fischer Heimann, Friedmann Alfréd, dr. Goldberger Márk, Guth Ignác, Kollmann M. W., Korein Dezső, Kosztelitz Jakab (Szentkirályi-u.), Krámer Ignác, Lebovits Lipót, Mayer Lipót, Rosenberg Dezső, Rosenberg Lipót, Roth Sándor, Salamon Mór, Skrek Lipót, Spitz Lipót, Sussmann Dezső, Sussmann Simon, Sréter Dezső, Steif Hermann, Szöbel Izsák, Weingarten Salamon, Weisz Adolf, Zucker Henrik 5—5, Ammel Simon, Beiglmann N., Bernáth Sámuel, Fischl Béla, Flaschner Antal, Goldberger Dávid, Hammermann Gábor, Kornfein Ábrahám, Kövesi Sándor, Lázár Márkus, Schweitzer Oszkár, Stern N., Stern A. Sámuel, dr. Stern Simon, Tauber Mihály, Ungár Henrik 3—3, Bialazurker Vilmos, Boxhorn Mór, Deutsch Hermann, Goldstein Antal, Groszberg Ernő, Haas Árpád, Holländer Dávid, Hornstein Hermann, Itzkovits N., Katz N., Singer József, Schönbrunn Márton, Sternberg Bernát, dr. Ungár Lipót 2—2, Áron Henrik, Berkovits Sámuel, Muncsik Gyula, Weisz Jenő, Weisz Sámuel 1—1. *Összesen P 502.*

Orthodox sas-čevra (Orczy-templom): Klein Márkus 20, Klein Dávid, Kövesi 18—18, Ganzfried Jenő, Heiden Géza, Kohn J. Hermann, Reichmann Vilmos, Roth Henrik, Schönberger Fülöp, Szamosi László 10—10, Werner Henrik 8, Barna Ignác, Eisler Lajos, Flaschner Béla, Fonféder Mór, Heiden Leó, Herzog József, Izsák Miklós, Klein Sándor, Kohn Emil, Kornhauser Salamon, Königsberg Ábrahám, Kövesi Béla, Krausz Miklós, Mandl Salamon, Rosenblatt Mór, Spiller Ernő, Schlesinger István, Steiner József, Sternberg Z. J., Strauszmann Dániel 5—5, Goldmann Béla, Weisz Lajos 4—4, Ábelesz Gábor, Adler Jakab, Altschüler Eisig, Büchler József, dr. Deutsch Emil, Frank József, Káldor Albert, Kohn Manó, Lindenfeld Náthán, Lindenfeld Zoltán, Papper Sándor, Preisz Mór, Sussmann Mór, Schlesinger S. Jakab 3—3, Bergsmann Sándor, Domán Mór, Eckstein Dávid, Friedmann Jakab, Herzog Tibor, Hermann Mayer, Hönig Ödön, Igaz Hermann, Igaz Mór,

Ignácz László, Klein Lipót, Kohn Béla, Körösi Mór, Krausz Jenő, Krausz Manó, Leuchter Béla, Márványi Armin, Neugewürtz Lipót, Renner Dávid, Weinberger Emánuel, Weisz Sándor, Wülliger Jakab 2—2, Davidovits József, Deutsch Ervin, Deutsch Imre, Fischler Gyula, Goldstein Mór, Groszmann Óser, Reisz Zsigmond, Weisz József, Weiszmann Hermann, Wiesner Ignác 1—1. *Összesen P. 338.*

Bikur Cholim templom (Dessewffy-utca 23.): Leitner Gusztáv, Mayer Ignác, Mayer Miksa, dr. Rakonitz Dezső, Stern Leó, Stern Ödön, dr. Stern Salamon 18—18, Rosenfeld Adolf, Semmel Mór, Weidlinger N. 10—10, Mezei Antal 8, Berger Miklós, Breuer Mihály, Fried József, Gestettner Zsigmond, Goldner Károly, Lányi N., Mayer Simon, Molnár N., Rosenberg Lipót, Rosenberger József, Schiff Béla 5-5, Bernstein Hermann, Terner Adolf, Virág Gyula 4—4, Blau Géza, Grosz Mihály, Molnár Sámuel, Porgesz Ignác, Spitzer Sándor, Unger Ignác 3-3, Acél Adolf, Fischer Izidor, Grünwald Béla, dr. Hegedüs Jenő, Herz Vilmos, Hoffmann Miksa, Kellner N., Keszenbaum Albert, Kohn Ferdinánd, Körösi Ignác, Mayer Gusztáv, Nemes Márkus, Neuwirth N., Neuwirth N., Pápai N., Pollák Antal, Preisach Sándor, Proppe Lajos, Schönberger Adolf, Schreiber Sámuel W. Schwartz Béla, Kornai József, Stark Arthur, Fränkl Samu, Steinmetz Zsigmond, Strauszmann Sámuel 2—2, Molnár János 1.50, Adler Vilmos, Berger H., Berkovits B., Guttmann B., Hirsch Mór, Löwy Samu, Mayer József, Mayer Sándor, Weisz N., Spitzer Benő, Feiner Lipót 1—1. *Összesen: P 313.50.*

Garay utca 48. sz. imaház: Klein József rabbi 2, Böhm Jakab 20, Steiger Gyula 18, Spiegel Menyhért 10, Widder Adolf 6, Bürger Ignác, Adler Mór, Benedikt Áron, Falkenstein Adolf, Knöpfler Bernát, Friedlieb Gyula, Rosenmann Henrik, Szilágyi Pál 5—5, Lörinc Hermann 4, Hoffmann N., Neumann I., Radnai B., Salamon Mihály, Spitzer Sámuel, Stern József, Winkler Zsigmond 3—3, Weil N. 2.50, Benedikt Sándor, Falkenstein Imre, Halasitz Armin, Halpern József, Krausz N., Katz Hermann, Neumann Antal, Rosenfeld Farkas, Rosenblüth Lipót, Rosner Sámuel, Roth Mór, Klein N. 2—2, Apfelbaum Mihály, Baum Zsigmond, Braun Elek, Grünwald Zoltán, Friedmann Sámuel, Feldmann Ábrahám, Fogel Sámuel, Geisler Hermann, Halpern Mór, Hoffmann Nándor apósa, Hammer Hermann, Klein Hermann, Kaufmann Albert, Lisser Samu, Mandula Sándor, Mahler Izsák, Mendelovits Farkas, Mitleider Armin, Morvai Sámuel, Rosenfeld Adolf, Rosenbaum Ignác, Rubinstein Samu, Korányi Géza, Scheermann Adolf, Weinberger Sándor, Weisz Farkas, Weisz Márkus, Weisz

Izidor, Widder Sándor, Widder Nándor, Dr. Szép Imre, Fellner Izidor 1—1, Feldmann Peszach, Dancinger Ignác, Halpern Andor, Klein Izidor, Neumann Ignác fia, Schwartz Mór, Hecht Salamon, Stern Izidor 0.50—0.50. *Összesen: P 183.50.*

Csáky utca 9. sz. templom: Welcz Izráel rabbi 2, Óbudai Freudiger Fülöp 18, Goldner Károly 15, Fischer Armin, Halpert József, Ikovits Simon, Kallus Adolf, Munk Miklós, Schnürmacher Adolf, Schwartz Nándor, Schwartz Samu 10—10, Adler Vilmos, Asztalos Béla, Epstein Mór, Fischer Andor, Friedmann Lajos, Haas György, Hirschler Juda, Kaufmann Frigyes, Klein Henrik, dr. Königsberg N., Krausz Vilmos, dr. Lindenbaum N., Mandel Ignác, Moskovits Gyula, Reiner Manó, Salcer Sándor, Ungár Gyula, Weisz Gyula, Weisz Jóir 5—5, Keszenbaum N. 3.60, Frey Ödön, Haas Zsigmond, Kossowitz S., Schnürmacher Ignác, Schwartz Salamon, dr. Szielfern N., Weinberger Á., Weisz Lipót, Weisz Salamon 3—3, Adler Sándor, Braun Dezső, Fischer Vilmos, Friedrich I., Krausz Zoltán, Stein I., Weinberger S., N. N. 2—2, Diamant I., Eiland Rezső Epstein Feri 1—1. *Összesen P 259.60*

Frankl-minjon, Eötvös-utca 19: Óbudai Freudiger Samu 20, Kahan-Frankl Samu 18, dr. Reiner Imre 10, Blau Lipót, dr. Deutsch Adolf, Óbudai Freudiger Fülöp, Friedmann József, Groszberg Jenő, Kohn Rudolf, Schreiber W. Sámuel, Weinstock Vilmos, Weisz Ignác, Werblowsky Max 5—5, dr. Fürst Aladár, Groszmann Benő, Hilferding Lipót, Meisels Henrik, Schreiber Sámuel (Pozsony) 3—3, Berger Vilmos, Blum Bernát, Eisner Jenő, Hirtenfeld N., Kahan Mózes, Kahan Kálmán, Rajkovics A., Schiff I., Weisz Dávid, Wertheimer Artur 2—2, Blau Miklós, Blum Jenő, dr. Fürst fia, Goldstein Ignác, Grosz Benjámin, Groszberg Salamon, Groszberg Ervin, Hoffmann Simon, Ofenhütter Farkas, Rubin Mózes, Rubin O Baruch 1—1. *Összesen: P 144.—*

Kertész-utca 37. sz. imaház: Herskovits J. rabbi 5, Ernst Márkus, dr. Vágó Árpád, Rothbach Henrik 10-10, Schwartz Béla, Süffeld Izidor, Grosz Mór, dr. Polatsek Elemér, Tauszky Arthur, Posner Mór, dr. Kornfeld N., Bartoh Mihály, Klein Iván, Berkovits Ervin 5—5, Kohn S., Rosenfeld Nátán, Fränkel A. Kornél, Ernst Fülöp, Streicher Béla 3—3, Keller Kálmán, Braun Sámuel, dr. Kecskeméti, Kohn Ignác, Schwartz Endre, Herskovits Mór, Herzog Béla, Sugár N., Stillfried J. 2—2, Grosz N. 1.50, Renner Lipót, László Sándor, Littner N., Ganz Hermann, Mandel N., Friedmann Bernát, Schlesinger Gábor, Zucker Benjámin, Schlesinger Samu, ifj. Grosz N., Fried Mór 1—1, Lévai Ödön, Dénes Gyula, Schwartz N. 0.50—0.50. *Összesen: P 132.— (Folyt. köv.)*

A nagy stadlon

Elbeszélés a XVI. századból, Lehmann nyomán. 22

— Amikor Salzburgban nálam voltál — szölt a császár R. Joselmannhoz — kineveztelek főparancsnoknak, most is szeretnék neked valami kitiintetést adni. Nem tudom, lesz-e még alkalmam valamit tenni a te érdekedben, mert úgy érzem, hogy életem fáklója elalvófélben van.

— Ne tessék szívemet ilyen beszédekkel búsitani. Ha volt valaha fejedelem, aki óvta az én hittestvéreimet, úgy felséges császárom volt az, de meg kell említenem, hogy felséged unokája Spanyolország királya és hogy mit tesznek ottan testvéreimmel, azt mindenki tudja. Mi lesz, ha Spanyolország királya német császárrá lesz? Nem kellefelnünk a legrosszabbtól? Ezért nagyon kérem, hogy kegyeskedjék nekem legkegyelmesebben sajátkezüleg levelet írni a spanyol királyhoz.

Miksa császár fogta a tollat és sajátkezüleg megírta az unokájának:

— E sorok átadója; Joselin Rosheimból: igen derék, okos és jámbor ember, kérlek, erősítsd meg őt az ő méltóságában, amennyiben megválasztanak a német rendek császáru.

A király aláírta, lepecsételte a levelet és átadta R. Joselmannnak.

— No, most l'ten veled, Joselin, imádkozzál értem.

R. Joselmann mélyen meghajolt. Mikor a császár kezét nyújtott neki, hódolatteljesen megcsókolta.

Amint Joselin kiment a császár lakosztályából, ott találta Jürgen kapitányt, akit megajándékozott értékes gyémántgyűrűvel, majd elbeszélgettek egy darabig és szívéliesen elbucsztak.

Ezen idő alatt feszült figyelemmel várták a frankfurtiak, mit hoz majd R. Joselmann. Éjjel-nappal állandóan imádkoztak az eredményért. Ekkor megérkezett a császár levele a szenátushoz. A titok csakhamar kipattant és a szegény, megkínzott emberek öröme kifejezhetetlen volt. Amikor egy néhány nap múlva R. Joselmann Frankfurtba jött, nagy lelkesedéssel fogadták, tolongtak hozzá, csókolták a kezét, ruháját, majd eljöttek a hitközség vezetői és szelid kényszerrel rávették, hogy adja szavát, a Frankfurtban való letelepedésére.

A császár tilalma egyébiránt megtette hatását: a mondott időre, március 8-ára senki nem jelent meg a kitűzött összejövételre és így a tervezett kiüzetésből semmi sem lett.

Albert főherceg megtartotta ígétét, a zsidóknak igen jóindulatú ura lett, fokozatosan megengedte egyes zsidóknak a letelepedést és Mainzban nemsokára tekintélyes hitközség keletkezett, amely rabbijábi meghívta a talmuddal foglalkozók előtt ismert Maharsal fiát: R. Josiá Majset.

R. Joselmann hazafelé tartva, Wormsban meglátogatta fiát, aki nagy előmenetelt tett a törői tudományokban, 18 éves elmúlt és már mindenfelől *sidüch*-ajánlatokkal járultak hozzá. R. Joselmann hódoló tisztelettel vették körül és felajánlották neki a rabbiállást. Elmondták, hogy tulajdonképen csak tiszteletbeli állás lesz, az összes vallási teendőket elvégzik a *dájon*-ok, ők azonban megakarják tisztelni magukat az ő nevével. R. Joselmann ezt az ajánlatot köszönettel elhárította, mert már szavát adta a frankfurtiaknak, hogy ott telepedik le. De ennek az ígétnek a betartása sem ment olyan simán.

Amikor Elzaszba érkezett, nagy izgalmat tapasztalt a zsidók között, mert kezdetét vette a parasztlázadás, amely később egész Németországra kiterjedt. A fellázadó parasztek elkeseredve az elnyomatástól, véres bosszút es-

Sussmann Vilmos és Neje

ezúton tisztelettel meghívják összes rokonaikat, barátaikat és jóismerőseiket, újszülött fiúknak

ברית מילה-ünnepélyére

amely f. hó 6-án vasárnap d. e. 9 órakor lesz a Városmajor szanatoriumban megtartva.

(Minden külön értesítés helyett.)

küdték, elhatározták, hogy kiirtják a nemeseket, a papokat és a zsidókat, — ez utóbbiakat az első két osztály eszközeinek tartották. R. Joselmann elsősorban Enzsisheim kormányzójához *von Rapoldstein*hez sietett és könyörgött neki, hogy állítsa helyre a közbiztonságot. A kormányzó azt mondta, hogy csak a strassburgi püspökkel együtt lenne képes erre. R. Joselmann Strassburgba sietett és ott sikerült kieszközölni a püspöki segítséget, így azután egyesült erővel elfojtották a parasztlázadást.

Közben Németországban fontos események történtek. 1517-ben Luther kifüggesztette Wittenberg vártemplomában az ő téziseit, amelyekkel az általa alapított és a katolikus egyházból kiváló vallásának alapjait lerakta. Nagy forrongás támadt. Ilyen hangulatban gyűlt össze 1518. augusztus 1-én az augsburgi országgyűlés. Miksa császár ezen a gyűlésen akarta az ő unokáját megválasztani és ugyancsak ott akarták a reformáció ügyét elintézni, illetőleg a reformátort elnémitani. Luther menekült. Azonban a császárnak sem sikerült unokájának megválasztatását keresztül vinni. Erre a császár otthagya a várost, azzal a szándékkal, hogy Délvidékre költözik. A császári udvartartás is Bécs felé költözködött.

1519. januárjában az egész birodalmat megdöbbentette a hír, hogy a császár elhunyt. A zsidók között rendkívül megrendítő hatással volt ez a fordulat. Igaz ugyan, hogy uralkodása első éveiben sok szenvedést okozott nekik, de amióta R. Joselmann kinevezte az összes zsidók parancsnokává, kegyes és irgalmas uralkodójukká lett.

Miksa császár halála után a parasztek megint mozgolódtak, két pártra szakadt az ország, hogy kit válasszanak császárnak: *Károly* spanyol királyt, vagy *Ferenc* francia királyt. Közben Bölc Frigyesre, Szászország választófejedelmére gondoltak, de ez nem akarta elfogadni a nehézségekkel és küzdelmekkel járó új tisztséget, amire mégis megválasztották *V. Károlyt*, 1519 június 28-án, 19 éves korában. Ez a választás rendkívüli rémületet keltett a zsidók körében. Hallották, hogy alatta Spanyolországban az inkvizíció dühöng, mindenkit, akiről felteszik, hogy összekötésben van a zsidósággal, vagy akit rosszakarói illyennel vádolnak, halálra üldöznek és nyilvánosan elégetnek. A megválasztás hírére a kölni dominikánusok el is határozták, hogy követséget küldenek Spanyolországba és megkérlik a királyt, hogy a német zsidókat, vagy kitérésre kényszerítse, vagy pedig üzze ki, amint azt Spanyolországban tették.

Ebben a szomorú időben mindannyian R. Joselmannra tekintettek. Azt mondták mindenfelé neki, hogy el kell utaznia Spanyolországba. Másrészt azonban tudták, hogy törvényt hoztak Spanyolországban, amely szerint halál fia az a zsidó, aki beteszi lábát spanyol területre. R. Joselmann viaskodott önmagában és akkor olyan esemény történt, amely döntőleg hatott elhatározására. A császár-ság nélküli időt Regensburg városának hatósága arra használta fel, hogy kiüzze a zsidókat. Attól kellett félni, hogy ez a példa terjedni fog. Eppen ezért elhatározta, hogy történjenek akármilyen bemerészkedik az oroszlan barlangjába. Kiszorítván ajánkozott *R. Majse Kajhén*, aki már máskor is elkísérte. (Folyt. köv.)

HIREK NAPTÁR

Sabosz Slach, Szivon 26, III. Perek

— Rajs-chajdes bencsolás —

Gyertyagyújtás (Bpest) : 7.25

שבת קריאת שמע : 8.25

Szerda-csüt.: Rajs-chajdes Tamuz

סוף זמן קריאת שמע (Bpest) : 6.42

— Két zsidó az új angol kabinetben. Londoni jelentés szerint az ujonnan megalakult Chamberlain kabinetnek két zsidó tagja van: Sir Hore Belisha hadügyminiszter és Sir Philip Sassoon munkügyi miniszter. Belisha ezelőtt közlekedési miniszter, Sassoon pedig légügyi államtitkár volt, aki mint a modern angol légiflotta alkotója nagy tekintélynek örvend. Mindkét miniszter régi angol-zsidó patricius család sarja.

— Az Orczy-templom utolsó szombatja. A keddi záró i'tentisztelet megelőző szombat is már a bucsu jegyében folyt le az orth. sas-chevra templomban az Orczy-templomban. Preisz főkantor funkcionált körussal a túlsufolt zsinagógában, ahol a leinolás alkalmával számos hajszófa által jelentékeny összeget snóderoztak a saschevra céljaira. Igen megkapó volt a keddi bucsu-dróskát megelőző utolsó szombati dróso is, melyet Welcz Izrael rabbi tartott nagy elokvenciával. A hetiszidra keretében foglalkozott a fiatalság erkölcsi nevelésével, a strandfürdők erkölcsre káros hatásával és rámutatott azokra a mély és jelentős kapcsolatokra, amelyek a fővárosi orthodoxiát az Orczy-templomhoz fűzték. Az orth. saschevra új hajléka: Paulay Ede-utca 11. (Átjáróház a Király-utca 16-ból), ahol ezentúl az eddig az Orczytemplomban szokásos i'tentiszteletek, drósók és siürök tartatnak.

— A palesztinai bevándorlás 1937. első három hónapjában 3166 személyt (köztük 477 nem-zsidó) tett ki. A múlt év ugyanezen időszakában 9082 (köztük 523 nem-zsidó) volt a bevándorlók száma.

— Orth. kórházi főorvos kitüntetése. Az Osztrák Röntgentársaság dr. Haas Lajost, a budapesti orth. kórház röntgenfőorvosát a röntgenologia terén végzett munkássága elismeréséül levelező tagjává választotta. Dr. Haas kitüntetése egyúttal az orth. kórház számára is értékes megtiszteltetést jelent.

— A szentföldi munkácsi Kajle elnöksége a megdicsőült munkácsi főrabbi helyébe nősziójával megválasztotta R. Bórich Rabinowitsch új főrabbit.

— Maklár püspök a felekezetek testvériségéről. Püspöki szemléletjén Nagykállóba érkezett Baltazar Dezső utóda a tiszántúli református kerület püspöki székébe, Maklár Dezső püspök. A tiszteletére megjelent üdvözlő küldött-ségeknél adott válaszában kifejtette: „A nagy Németország, melyet megszoktunk az emberi kultúra veteményeskertjének tekinteni, ma, sajnos, képzelt, pogány isteneket akar állítani az egy igaz Isten helyébe. Mireánk ilyen körülmények között, akármelyik felekezethez tartozunk, óriási értékeket bízott a Mindenható; nekünk, katolikusoktól a reformátusokig, evangélikusoktól a zsidókig az örök Istenhez kell kapcsolni valamennyi esendőt, kisértésnek kitett lelket. Testvéri szívemre öllek benneteket!”

— Nagyszőlősről (Sevlus) jelentik: Mult hét szerdán nagy izgalomba ejtette a helybeli zsidóságot, hogy a csendőrség házkutatást rendezett a hitközség összes épületeiben, mert följelentés érkezett, hogy hamis pénz gyártanak ezekben az épületekben. Természetesen kiderült a rágalomnak teljes alaptalansága és most a hitközség följelentést tett a hatóság előtti rágalmazásért.

— Dr. Patai József előadása a jeruzsálemi rádióban. Jeruzsálemből jelentik: „A héten tartotta hébernyelvű előadását Patai József a palesztinai rádióban Bialikról, akit az új-héber irodalom legnagyobb költőjének tisztelnek. Különös érdeklődést keltettek az ismeretlen életrajzatok Bialiknak budapesti tartózkodásáról a világháború első napjaiban.”

Ha akarja, hogy gyermeke olcsón s kellemesen nyaraljon küldje velem Dunaföldvárra!

Kitünő levegő. Napi ötszöri étkezés. Szeretetteljes gondozás. Héber oktatás. Orvosi felügyelet. Érdeklődni lehet délutánonként 2 után.

ECKSTEIN WOLI, az orth. gyermekotthon vezetője, Dob-u. 13. II. 3.

— Hősök ünnepe. Az 1914—1918. évi világháború hősi halottai emlékére a budapesti orth. hitközség május 30.-án Kazinczy-utcai főtemplomában i'tentiszteletet rendezett, amelyen számos hívó, az összes kebelbeli intézmények, Deutsch Géza hitközségi alelnök vezetése alatt résztvettek. Az i'tentisztelet éneki részét Preisz főkantor teljes énekkarral látta el, amelynek befejeztével Steif rabbi a nyitott frigyáda előtt megható imát mondott. Az i'tentisztelet a Himnusz akkordjaival fejeződött be. — A főváros által rendezett emlékünnepeken, amelyen az összes felekezetek hivatalosak voltak, az orth. hitközségét obudai Freudiger Károly képviselte.

— Elhunyt a bresztitowski pogrom egy áldozata. Varsói jelentés szerint, Silberberg Baruch 47 éves órák, aki a breszti pogrom alatt életveszélyesen megsérült, a varsói zsidókórházban kiszendetett. Felesége és két kisebb gyermeke maradt.

— A váci „Tórasz Cheszed” egylet Kidüsin traktátusára szijumot rendezett. Meisels Hermann dájon hadronja után Ungár Jónás egyt. elnök, Friedmann Ábrahám, Hirschfeld Mátyás és Schönfeld Viktor mondtak Tóra-igéket. Az egyesület elhatározta, hogy a siürt, megdicsőült előadója nevének megörökítésére: R. Dóvid Hirs Katzburg-siürnek nevezik el.

— Kismartonban a napokban elhunyt 80 éves korában Schneider Benő, a régi zsidóutcai balbósz, az „Alteisenstädter” mintaképe. A megboldogult a község legrégibb, legelőkelőbb családjából, az Ausleritzektől származott és kereskedő léte ifjú korától fogva közügyekkel foglalkozott. Az ősi chevra kadisának 50 éven át elnöke volt és feltékenyen örködött annak zsidó hagyományain. Rendkívüli részvét mellett temették; Schlesinger Márkusz főrabbi bucsuztatta, nejétől és két fiától, kiknek egyike ma is a róshakóhl, valamint a zsidó politikai község polgármesteri tisztét viseli.

Mátrafüreden

a közismert orth. kóser KLEIN PENZIÓ ÉS GYERMEKÜDÜLŐ, magas fekvésű villában, folyóvizesszobákkal megnyílt.

Prospektust küld:

KLEIN-PENZIÓ, GYÖNGYÖS.

— A hitlerista és a hollandiai zsidó. Hollandiai zsidó sétál Berlinben, Szembe jön vele egy jókora horogkereszttel felszerelt rohamosztagos. A zsidó nyugodtan elhalad mellette. A rohamosztagos utána szól: „Te zsidó, miért nem köszönsz? Nem látod a jelvényeimet?” „En holland állampolgár vagyok, válaszolta a zsidó, semmi közöm a maga jelvényeihez.” „Na megállj csak, elmegy még Hitler Hollandiába!” „Csak jöjjön, feleli a zsidó, ott van már Vilmos császár is...”

— Olvasóinkhoz! A május 14-i számunk különösen nagy keletnek örvendő, csaknem teljesen kifogyott. Felkérjük t. olvasóinkat: akik a számot nélkülözhetik, küldjék vissza hozzánk. Kedves següket készséggel viszonzozuk.

— Leégett a hodászi rabbi lakása. Rendkívül súlyos csapás érte Riesel Bernát, hodászi (Szatmár megye) főrabbit, akinek lakása az elmúlt napokban porig égett és a tűzvész megsemmisítette a főrabbi minden ingóságát, butorait és értékes könyveit. Az elpusztult tárgyak nem voltak biztosítva és így a legsúlyosabb gondok nehezdednek a főrabbi, hogy megsemmisült ingóságait némiképp pótolhassa. Igaz jótéményt gyakorolnak mindazok, akik a főrabbi segítségére letnek nehéz helyzetében, hogy a legszükségesebb tárgyak pótlásáról gondoskodhassék. (Cím: Főrabbi, Hodász.)

— A bpesti orth. hitközség leánytövébbképzője június 6-án, 8-án és 9-én vasárnap, kedden és szerdán délelőtt 9—12-ig tartja évvégi összefoglaló vizsgáit, melyeken az érdeklődő szülőket szívesen látja. (Kertész-u. 32. II. em.)

PARÓKÁT

legszébb kivitelben készít hullámosított hajból; javítást, ondolást olcsón vállal

HEISZ JENŐNÉ

parókakészítő és női fodrász, Budapest, Király-u. 53.

GROSZ ARNOLD orth. kóser éttermei

Budapest Hévíz

VII., Dob-u. 9. Agnes villa

Telefon: 135-049. Közvetlen

a fürdőparkban

Olcsó árak, figyelmes kiszolgálás.

BECKERT HUGÓ

parókakészítő specialista

A legújabb modellek állandóan raktárban.

Budapest, Dob ucca 27

(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

— A kaszonyi Rebbe. Rosenberg J. Hersch főrabbi, jövő szombaton június 12-én Ujpesten lesz.

— Az újfehértői orth. hitközség választásai: Stein Bernát elnök, Frenkel Farkas gondnok, Hirschenhorn Márton pénztárnok, Goldberger Salamon ellenőr, Scher Simon nér-tómid gabe. Képviselőtestület: Stern Jakab, dr. Göndör Lajos, Wiesel Ábrahám, Hirschenhorn Lipót, Rosenfeld Adolf, Stern Sámuel, Löwinger Hermann, ifj. Kupferstein Jenő, Herczeg Lajos, Ciment Ignác, Weinberger Sámuel.

— Az ungvári „Lomde Tóra” orth. ifj. egyesület megrázó felhívással fordul a városnak az iparban és kereskedelemben tevékenykedő orth. ifjúsághoz és a szülőkhöz. „Hallatlan — mondja a felhívás — hogy egy ilyen nagy és dicső múltú hitközségben hétköznapiakon a nagytemplomban alig látni az imánál ifjakkat, akik azonban a zsidó szellemmel ellenkező társadalmi összefüggéseket és helyiségekben vezető szerepet visznek. Vajjon nem tudják a szülők, hogy gyermekeik valláserkölcsi elzülleséért első sorban ők vonatnak majd felelősségre a Mindenható számolya előtt? Appellálunk a szülőkhöz és munkaadókhoz, hogy küldjék gyermekeiket ill. alkalmazottaikat a siürökhöz egyesületünkbe, ahol főt. főrabbinak felügyelete alatt oly iparos és kereskedői ifjúság lesz felnevelve, mely majd a zsidó társadalom dicsőségévé válik.”

x Felhívjuk hölgyolvasóink figyelmét Spitz Herman cég selyem- és szövetáruházára (Erzsébet körút 34), hol a nyári szezon újonságai már a legnagyobb választékban megérkeztek. A legszebb selyem- és mosó anyagok a cég kirkataiban feltűnnek olcsó árakkal.

Nyilvános jogu izr. polgári iskolával kapcsolatos orthodox internátusba Vácon

megkezdődtek az előjegyzések a köv. tanévre. Internátusi díj évi 700 pengő. Prospektust küld: Hersch Alapítványi Internátus, Vác.

Orth. kóser sajt, vaj, idei juhturó

Özv. PAPPER DEZSŐ-né

Bpest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 1-345-30. Nagyban Kicsinyben

Orthodox Izraelita Leányinternátus, Vácon

elemi, polgári és kereskedelmi tanulók részére. Egyedüli az országban. Modern épületben a legkényesebb igényeket kielégítő higienikus berendezéssel. Bőséges ellátás. Családias és valláserkölcsös nevelés. Egészségügyi és tanulmányi gondos ellenőrzés. Komoly felügyelet. Német társalgás. Szüindőben nyaralás heti 25 pengőért. Prospektust küld:

Hirschfeld Leányinternátus, Vác

PARÓKA

különlegességek

Modern és tartós kivitel
Tartós ondolások, alakítások
Olcsó árak

ALTSCHÜLER

BUDAPEST, VII. CSÁNYI UCCA 12

(Király ucca sarok)

Telefon: 1-310-79

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas- tagon szedett betűkből 32 fillér. Állást- keresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbé- lyekben is.

A kapuvári orth. izr. hitközség az el- halalozás folytán megüresedett anya- könyvvezető főrabbi-állás betöltésére étannel pályázatot hirdet. Pályázati fel- tételek: magyar állampolgárság és 4 osztályú középiskolai képzettség igazolá- sa, magyar és német nyelvű kiváló szó- noki képesség. Javaldalmazás megállapo- dás szerint. Utiköltséget csak meghívott- nak térítünk. **Elnökség.**

A szendrői orth. izr. hitközség pályá- zatot hirdet kántor-metszői állásra. Pá- lyázhat minden nős, kiscsaládos, lehető- leg 35 éven aluli magyar állampolgár, ki- nek kifejezetten kellemes hangja van és a s'chit'-ban nagy gyakorlattal bír, vala- mint három orth. főrabbitól *kabólóval* rendelkezik. Fizetés: megegyezés szerint. A pályázat benyújtandó, lehetőleg minél előbb, alulírott hitközség elnökénél. A megválasztottnak költségeit megtérít- jük. A pályázat **מורה** is legyen.

Groszmann Jenő hitk. elnök.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfeletl soronkint 1 P)

Guttman Editke Balmazújváros
Blum Sándor Hosszúpályi jegyesek

Kallus Szeréna és **Frenkel Izsák** vásár- nap tartották esküvőjüket Szarvason.

Schächter Ilonka Miskolc, **Katz Béla** óras-ékszerész Bpest-Szarvas jegyesek.

Schwarz Aranka Komarno és **Spitzer Benő** Bpest-Szombathely jegyesek.

Birnbaum Lenke Ózd, **Wieder Salamon** Gyöngyös jegyesek. (A gyöngyösi T. B. gratulál.)

Földiák Zsuzsanna és **Dr. Klein István** június 6-án déli 12 órakor tartja eskü- vőjét a dohány-utcai izr. templomban.

Brieger Ilonkát Nyíregyháza, eljegyez- te **Gerendás Jenő** Fehérgyarmat. (A fe- hérgyarmati jesiva szívélyesen gratulál volt titkáranak.)

Stein Elluska Varannó, **Mikulinczer Nándor** Ungvár jegyesek.

Zeller Friduska Homonna, **Hoffmann J. A.** Ungvár jegyesek.

Mikulinczer Nándornak és **Hoffmann J. A.**-nak eljegyzéséhez szívélyesen gra- tulál: „**Lomde Tóra**”, **Ungvár-Uzhorod.**

Magas Tátra! Orth. kóser Schreiber-pensió!

Ó-Tátrafüreden (Telefon 43)

és Tatraska Lesná-n Villa Erika, p.p. Patr. Lomnica, Tel. 28.

Elsőrangú házak. Mindkét villa legmodernebb komforttal. Elismeren elsőrangú ellátás. Elő- utószézonban 10% kedvezmény. Bővebb felvilágosítás:

MÓR SCHREIBER, STARY SMOKOVEC (Ó-Tátrafüred.)

Apró hirdetések

BÖCHER jobb házba tanítónak eset- leg faüzletbe ajánlkozik. Waldmann Manó, Vepelét.

PARADON orth. kóser *Breuer-pensio.* Fürdőhöz 10 pernyi sétá.

SZERÉNYIGÉNYŰ kiscsaládu שׂוּיב וְשׂוּיב וְשׂוּיב *menaker* kisebb orth. hitközségbe ál- lást keres. Cím válaszlappal.

BENŐSÜLHET szombattartó jó szabó fiatalember. Leányom angol-francia szabó. Jelige: „Szép, csinos”.

LAKODALMAKAT, bankettekét a leg- szebb kivitelen, legolesóbban szervi- roz, ujonnan elegánsan berendezett szászterítékes helyiségében: *Klein* orth. kóser étterme, *Debrecen*, Piac-u. 66.

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

MEGÉLHETÉSSÉL bíró szombattartó intelligens férfihez 40 évesig, férjhez menne jól kereső csinos 30-as önálló leány. „Hozomány” jelige.

KONYÁR SZÓMÓTÜRÖD, Debrecen- től 30 percnire, f. hó 8-án megnyílik *Frenkel Lajos szigoruan* orth. vendég- löje. Izletes konyha. Elő-utószézonban mérsékelt árak. Klimatikus gyógyhely reuma-, ischias-, köszvénybetegeknek.

SZIGORUAN szombattartó nyomdász szedőgépmeister, ki a szakmában töké- letesen jártas, több évi segédi gyakor- lattal bír. állandó alkalmazást kaphat. Hébert tudó előnyben. Cím kettős lap által a kiadóban.

SZÉP rokon-leány részére talmudista férjhez keresek. Hozománya havi 100 pengős hitközségi állás. Schwarz Sá- muel, Miskolc, Petőfi-utca 27.

BENŐSÜLHET nyersbőr-, fém- és toll- szakmát értő 25-26 éves fiatalember. Jesivát járt, előnyben. Leggyorsabban és legjobban közvetít házasságokat: *Wieder-iroda*, Makó. (Válaszbélyeg.)

SZIGORUAN vallásos, megbízható, jól főző, gyermekszertő leányt keresek. Mindenes van. Poll Salamon, Tét.

KIFOGÁSTALAN, szép leányt elvenne önálló kereskedő. „Bentajro” jeligére.

25 ÉVES intelligens fiatalember volt bócher nősülne, vagy benősülne. „Vi- dékiek előnyben” jelige.

SIDÜCH HOGÜN! Nagyipari r. t. fő- tisztviselője, 54 éves özvegy *ben tajro*, 3 felsezdült gyermekkel, keres szigo- ruan vallásos, nemesszívű élettársat. Negyvenen felüli, gyermektelen, füg- getlen úrhölgyek ajánlatai „6000” je- ligére továbbíthatnak.

ELEGÁNS konfekció-üzletembe jómeg- jelenésű önállóan kiszolgáló szakkép- zett *fiatal* segédet keresek azonnali belépésre. Baumann Lajos Salgótarján. **MALMOMBA** és szikvizgyáramba jó házból való szolid fiatalembert kere- sek. Poll-malom, Tét.

HASZNÁLT chalef (gasze-, dake), *Szimpló chadósó*, eladó. Hitközségi met- sző, Jászsalsószentgyörgy.

RUHA-CIPŐ kereskedésembe szegény- sorsú szombattartó 14-16 éves fiút vagy leányt *teljes ellátásra* felveszek. Neu Hermann, Győr, Kisfaludy-u. 32.

BENŐSÜLHET 30-32 éves fiatalember némi tőkével, jömenetelű divat-kézi- munkauzletbe, mellyel 24 éves csinos leányom önállóan rendelkezik. Cím vá- laszlapon a kiadóban.

Jeligés hirdetések feladójuk cí- meit diszkrécióban tartjuk.

TANITÓJELŐLT nyárra elmenne gye- rekekhez. „Héberre is” jelige.

MÁTRAFÜREDEN folyóvízes szobák- ban napi 5 P-ért nyaralhat: *Mandl orth. kóser pensióban.*

55 ÉVES özvegyember feleségül venne vallásos 40-50 éves gyermektelen öz- vegy vagy hajadon fehéremüvarró- nőt némi hozománnyal. „Intelligens”

IN BURGENDLAND ist ein alteinge- führtes, Wäsche-, Kurz- und Wirk- wahren Detailgeschäft, wegen Weghei- raten, zu verpachten. Dortsebst wird auch tüchtiger Kommis aufgenom- men. Erforderliches Übernahmskapital S. 6000. Offerte sind unter „Schab- bos geschlossen” an „Zsidó Ujság” zu richten.

WEISZMANN Gizella nőruhaszalonját Váci-utca 9. III. e. 5 alá helyezte át. Ugyanott tanuló és kézilányok felvé- tetnek.

ZUGLIGETBEN modern villában auto- busz- és villamos közelében, pensió- szerű orthodox ellátást vagy házon- kívüli kosztot adok. Schiffer Izidor, Árnys-út 10 Telefon: 164-838.

DRÓSEKAT németül, ünnepélyes alkalmakra (barmiczvó, chaszene, próba- és székfoglaló, stb.), 5.50 P előzetes be- küldése ellenében; psetlit külön díja- zással, diszkréció mellett szállít: **Braun Izráel** rabbi, Bpest, Szövetség- utca 43.

יצא לאור ספר „נחלת צביון”
על סוגיות הש”ס מסדר מועד, מאת הרב
משה נח צבי אולמאן זצ”ל אנשי
ווערפען (חתן הנאבדסה) בודאפעסם בעל
מנהג היים זצ”ל ומאת אחיו הרב משה
שלמה זלמן אולמאן זצ”ל אנשי בוכסטרין
להשגו בעד 200 לעי לבד דמי המשלוח.

A Weinberger, Oradea
Fuchs Mór-a. I.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.

אלילגע טיינע יידישע צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót זצ”ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Korein Dezső:

Bölcsök, vigyázzatok szavaitokra!

Igy szól az egyik zsidó tudós a böl- csekhez. Vigyázzatok szavaitokra, ne- hogy azok félreértésekre adjanak alkalmat. Ez áll a miniszterelnök úr szegedi elszólására, amelyben legalizálta a „zsi- dőkérdést”, ami ellen e lapok május 28-i számában tiltakoztunk. Most már nyomá- ban van a bölcs elszólásának keserű gyü- mölce és következménye. Mint szülővá- rosomból, Pápáról értesültem, ott ezré- vel osztogatták az „Uj ezerév” című an- tiszemita lapot, amely egy utóbbi számá- ban az ismert jellegzetes semita képet izgató felirattal közölte. Ezt a számot a veszprémi kir. ügyészség már el is ko- bozta. Legújabbán pedig ez a sajtóter- mék a következőket írta: „Tudjuk, hogy Magyarország a zsidókérdéssel áll vagy bukik. Miniszterelnökünk, Darányi Kál- mán, szegedi beszédében is kihangsúlyoz- ta, hogy Magyarországon igenis van zsi- dőkérdés.” A szegedi kijelentés kapcsán tehát a régi zsidó bölcsök fentidézett in- tése teljes egészében valóra vált. Miután most a legilletékesebb helyről legalizál- ják a zsidókérdést, — tehát hajrá! Már csak a kérdés megoldásának módzatai tekintetében lehetnek eltérő vélemények. Két felfogás körül csoportosulnak a zsi- dőkérdés megoldói. Az egyik a *gumital- pu antiszemitizmust, azaz a zajtalan és lassan pusztító gazdasági elnyomást ajánlja*, a másik nem akar szalonképes lenni és a *gumibotos, brutális, horogke- resztes durvaságokkal akarja a zsidó- kérdést dűlőre vinni.*

Gróf *Bethlen István*, aki hasonló mó- don foglalkozott a zsidókérdéssel, úgy látszik idejében észhez kapott és káni- zsai beszédében már egészen más huro- kat pendített meg. A nagy államférfi- hoz méltóan, polgári összefogásról és bel- só konszolidációról szónokolt. Ezzel a jö- vőre vonatkozólag új perspektívát nyi- tott. Itt már nem volt szó zsidókérdésről, ami szerintem úgy sincs, csak — zsidó- gyűlölet van. Kemény szavakkal ítélte el

a szélsőségeket, úgy a jobb-, mint a bal- oldalt és összefogásra szólította fel az összes polgári pártokat. *Ebben természet- esen az egész magyar zsidóság is benn van, mert annak nagy többsége a polgári osztályhoz tartozik.* Hisz a konszolidá- cióra elsősorban nekünk zsidóknak van leginkább szükségünk. Hagyjanak ben- nünket békében dolgozni, a mi kijelölt kis gazdasági területünkön, hogy becsü- letes munkával és szorgalommal megke- reshessük kenyerünket és megfelelehs- sünk polgári kötelességeinknek. Mi nem kapunk nyugdíjas stallumokat vagy munkanélküli jövedelmeket. A zsidó em- bert bizonytalan kenyérkeresete idegessé teszi. Nem élhet nyugodt életet az, aki- nek kenyere ingatag talajra épült. A nyugdíjas közalkalmazotti állásokhoz még a numerus clausus arányában sem juthatunk. Mi lesz a munkában megöre- gedett vagyontalan zsidó kereskedők és iparosokból? Ez egyedül lehet csak „zsi- dőkérdés” — semmi más! A sors nem kényeztetett el bennünket gondtalan életre. A mi sorsunk a küzdelem és meg- feszített munkássors. De legalább ezen a területen hadd dolgozzunk nyugodtan, emberi méltóságunk mellett. *Mert azzal, hogy zsidók vagyunk, nem adhatjuk fel, sem emberi jogainkat, sem emberi méltó- ságunkat. Egyébként az emancipációs törvény még érvényben van, melynek alapján teljes egyenjogú honpolgárok vagyunk.* Nem engedhetjük meg tehát, hogy bennünket másodosztályú állampol- gárokká deklaszifikáljanak és védeni fogjuk törvényadta jogainkat, akár tet- szik ez bizonyos uraknak, akár nem. El- végre mindennek van határa, tisztelt urak! A mi türelmünknek is. Napról- napra egy és ugyanazon repedt gramof- fonlemezen zsidózni és megint zsidókér- désezni, kissé sok, még nekünk is, akik évezredek óta megszoktuk már a jogta- lanságot, megaláztatást és üldözést, leg- többször olyanok részéről, akik úgy eti- kailag, mint szellemileg mélyen alattunk

állanak. Talán mégis több megértést kel- lene tanúsítani a hazai zsidósággal szem- ben, különösen akkor, amikor Bethlen a nagyteknélyű magyar politikus is a de- mokrácia hurjait pengeti, azét a nyugati demokráciát, amely hitteztvéreink közül Amerikának pénzügyminisztert, An- golországnak hadügyminisztert, Francia- országnak pedig miniszterelnököt adott. *Nem azért, mert zsidók, hanem, mert tehetséges és hazájukat becsü- letesen szolgáló államférfiak.* A gyűlö- ködő sajtó részéről annyit le-leozott *Blum* francia miniszterelnök hazafias és okos politikáját *Ernst Sándor* volt mi- niszter, főpapi talárjához méltó igazság- érzetével éppen a napokban a parlament- ben is elismerésre méltatta.

A későbbi nemzedék szomorúan fog visszagondolni arra a korra, amikor a kultúra arculcsapásával különféle mó- don gyötörték és megalázták a zsidósá- got. Ugy mint a mai nemzedék is érthe- tetlenül áll a középkor boszorkányperrei és vallási inkvizíciói előtt. A XX. század vörös és barna bolsevizmus örökös szé- gyenfoltja marad az európai kulturá- nak. Mi az egyetlen már átvészeltünk, jó lesz vigyázni a másikra is, mert az, az ország kapuja előtt áll és betörni készül. Ettől óvja meg a Mindenható hazánkat. A mohácsi vérszóból kilábaltnak, de a ho- rogkereszt ölésétől soha sem fogunk szabadulhatni. Ez a legsúlyosabb kérdés, tisztelt urak, nem a mesterségesen kipé- cézett „zsidókérdés”.

Mi, magyar zsidók, akik a multban minden tekintetben megfelleltünk és a jö- vőben is megakarunk felelni állampolgári kötelességeinknek, szívesen elfogadjuk a felénk nyújtott baráti jobbot. Azonban joggal megkívánjuk, hogy azt becsüle- tes őszinteséggel, minden mellék- és hát- só gondolat nélkül nyujtsák felénk. *Ez- zel az érzéssel mi is bekapcsolódunk az egységes polgári frontba, amelynek hű- séges tagjai óhajtunk lenni.*